

SKÝRSLA STJÓRNAR HÍN fyrir starfsárið 2023, flutt á aðalfundi í júní 2024

Aðalfundur fyrir starfsárið 2022 var haldinn 27. febrúar 2023 í húsakynnum Náttúrufræðistofnunnar og í streymi á Teams að loknu fræðsluerindinu Matvælaframleiðsla og líffræðileg fjölbreytni flutt af Sigurði Lofti Thorlacius.

Fundargerð aðalfundarins er á síðu félagsins <https://hin.is/um-felagid/fundargerdir/>

SKIPUN STJÓRNAR

Á aðalfundinum, þann 27. febrúar 2023, gaf sitjandi formaður til fimm ára ekki kost á sér. Kjörtímabil Hrefnu Sigurjónsdóttur, Hlín Halldórsdóttur og Hrefnu Berglindar Ingólfisdóttur rann út á árinu en þær óskuðu þess að fara ekki í endurkjör. Auk þess kom upp sú staða að einn stjórnarmaður sem var endurkjörin á síðasta ári til tveggja ára, Helena Óladóttir, óskaði eftir að ganga úr stjórn. Aðalfundur veitti samþykki fyrir því að gengið yrði til kosninga um einn stjórnarmann til eins árs, í stað Helenu Óladóttur.

Kosning til stjórnar fór þannig: Sölvi Rúnar Vignisson vistfræðingur hjá Þekkingarsetri Suðurnesja var kjörinn sem formaður, Einar Pétur Jónsson sjávarvistfræðingur hjá Hafrannsóknarstofnun var kosinn fræðsustjóri, María Helga Guðmundsdóttir jarðfræðingur hjá Borkjarnasafninu á Breiðdalsvík var kosin ritari, Sveinn Kári Valdimarsson var kosinn varaformaður og Benedikt Traustason grasafæðingur hjá Náttúruminjasafni Íslands var kosinn vefstjóri.

Fráfarandi og sitjandi stjórnarmönnum var þakkað kærlega fyrir þeirra framlag til félagsins og að gefa sér tíma til áframhaldandi trúnaðarstarfa.

Stjórn var þannig skipuð að loknum aðalfundi og skipti með sér verkum:

- Sölvi Rúnar Vignisson, formaður,
- Sveinn Kári Valdimarsson, varaformaður,
- María Helga Guðmundsdóttir, ritari,
- Bryndís Guðrún Róbertsdóttir, gjaldkeri,
- Anna Ólafsdóttir, félagsvörður,
- Einar Pétur Jónsson, fræðslustjóri,
- Benedikt Traustason, vefstjóri.

Skoðunarmenn reikninga voru þeir Sveinbjörn Egill Björnsson og Steinþór Níelsson en þeir buðu sig fram til endurkjörs og voru kjörnir til tveggja ára.

Á árinu voru haldnir 11 reglulegir stjórnarfundir en auk þess voru haldnir nokkrir óformlegir fundir stjórnar, eða hluta stjórnar vegna sérstakra mála eftir því sem þörf var á. Venja er að

ritstjóri og formaður ritstjórnar fundi með formanni HÍN en í ár komst formaður ritstjórnar ekki svo ritstjóri sat einn fund í desember með formanni HÍN.

FÉLAGSMENN

Í félaginu voru 1029 í árslok 2023. Í félagið gengu 23 á árinu 2022, 18 sögðu sig úr félaginu og 13 félagsmenn létust.

NÁTTÚRUFRAÐINGURINN

Útgáfa tímaritsins Náttúrufræðingsins er samstarfsverkefni Hins íslenska náttúrufræðifélags og Náttúruminjasafns Íslands, samkvæmt samningi frá árinu 2014 sem var endurnýjaður árið 2021. Greiðir hvor aðili helming heildarútgáfukostnaðar og laun ritstjóra sem er á launaskrá safnsins.

Ritstjóri var Margrét Rósa Jochumsdóttir en starfsstöð ritstjóra er í húsnæði Náttúruminjasafns Íslands að Suðurlandsbraut 24, sem jafnframt er lögheimili HÍN.

Margrét vann að hefðbundinni útgáfu tímaritsins jafnframt því að vinna að vefriti þess. Vefritið var stofnað í lok árs 2022 þar sem allt efni Náttúrufræðingsins mun vera aðgengilegt öllum. Á stjórnarfundum HÍN 29.11.2023 var ákveðið að Náttúrufræðingurinn myndi stofna facebook síðu sem myndi sjá um auglýsingar og áhugaverð málefni tengdum Náttúrufræðingnum. Ritstjóri mun sjá um þessa anga miðlunar ásamt hefðbundnum ritstjóra störfum. Ritstjóri sér um öll samskipti við ritstjórn og er ábyrgur fyrir því að tímaritið komi út á réttum tíma og að í því sé efni sem uppfyllir kröfur í samræmi við [ritstjórnarstefnu](#).

Á árinu 2023 komu út tvö blöð (fjögur hefti) af 93. árgangi tímaritsins. Fyrra blaðið kom út í ágúst og var 86 bls, en síðtara blaðið kom út í desember og var **XX** bls.. Það er frábært að heyra að bæði blöðin komu út á árinu og að myndefni og greinar þeirra séu aðgengilegar á vef náttúrufræðingsins. Ritstjóra, höfundum, ritstjórn og ritrýnum greina er þakkað fyrir þeirra framlag.

RITSTJÓRN NÁTTÚRUFRAÐINGSINS

Á síðasta ári urðu þær breytingar á ritstjórn að Esther Ruth Guðmundsdóttir hætti sem formaður ritstjórnar og Sveinn Kári Valdimarsson tók við sem formaður í hennar stað. Sveinn Kári er varaformaður HÍN og er því fulltrúi stjórnar HÍN í ritstjórn. Hrefna Sigurjónsdóttir hætti sömuleiðis í ritstjórn og Ríkey Júlíusdóttir kemur í hennar stað. Hrefna Sigurjónsdóttir hefur verið í ritstjórn í mörg ár og henni ásamt Esther eru hér með færðar bestu þakkir fyrir gott og farsælt samstarf.

Ritstjórn Náttúrufræðingsins er skipuð eftirfarandi fulltrúum:

- Sveinn Kári Valdimarsson, líffræðingur – formaður ritstjórnar og fulltrúi stjórnar HÍN
- Ragnhildur Guðmundsdóttir, líffræðingur - fulltrúi NMSÍ

- Gróa Valgerður Ingimundardóttir, grasafraeðingur
- Hlynur Óskarsson, vistfraeðingur
- Ríkey Júlíusdóttir, jarðfraeðingur
- Sindri Gíslason, sjávarlíffraeðingur
- Tómas Grétar Gunnarsson, dýravistfraeðingur
- Þóroddur F. Þóroddsson, jarðfraeðingur

Starf ritstjórnar er ómetanlegt og forsenda þess að efni tímaritsins er eins vandað og vel valið og raun ber vitni. Stjórn færir þessu dugmikla fólki bestu þakkir fyrir þeirra mikilvæga framlag og óeigingjarna starf.

VEFÚTGÁFA NÁTTÚRUFRAEÐINGSINS

Á undanförunum árum og áratugum hafa háværar raddir víðsvegar úr vísindaheiminum kallað eftir því að vísindi séu fyrir alla og aðgengi fólks að vísindagreinum sem óheft. Vissulega getur reynst erfitt að reka tímarit og félag þar sem flaggskipið er frítt og opið öllum en stjórn HÍN er félag sem fyrst og fremst vill að náttúra Íslands sé í forgangi og aðgengi þjóðarinnar að þekkingu og fræðslu henni tengdri sé óheft. Því er vefútgáfa Náttúrufræðingsins öllum opin á natturufraedingurinn.is og á timarit.is er hægt að nálgast öll eintök Náttúrufræðingsins.

Við höfum þegar fengið staðfestingu á því að þetta fyrirkomulag sé frábært þar sem framhaldsskólar hafa verið að nýta nýja vefinn í kennslu tengdri náttúrufræði og vísindalæsi.

Snemma á þessu ári 2024 sátum við fund með Margréti ritstjóra og ræddum hvernig hægt væri að kynna þetta merka tímarit betur svo það næði til sem flestra. Í því samtalið ákváðum við að stofna facebook síðu fyrir tímaritið ásamt því að ræða beint við kennara á framhalds og háskólastigi og koma með hugmyndir að bæði notkun tímaritsins og hvernig væri hægt að birta í tímaritinu. Vöntun er á vísindagreinum sem verða til í grunnnámi á háskólastigi en það væri skemmtileg viðbót og mikilvæg fyrstu skref fyrir höfunda þeirra greina.

FRÆDSLUPERINDI

Fyrir aðalfundinn í febrúar 2023 hélt Sigurður Loft Thorlacius umhverfisverkfræðingur hjá EFLU erindi um fækkun tegunda og setti efnið fram á fróðlegan á áhugaverðan hátt. Landbúnaður hefur haft mikil áhrif á líffræðilegan fjölbreytileika og lífmassa lífvera á jörðinni. Matvælaframleiðsla er talin valda losun á fjórðungi gróðurhúsalofttegunda á heimsvísu en í þessu erindi listaði hann helstu áhrifaþætti. Í lok erindisins var Matarspor hugbúnaður sem stuðlar að vitundarvakningu um loftslagsáhrif matar kynnt.

FRÆDSLUFERÐIR

Í byrjun apríl leiddi HÍN göngu um Grafarvog í samstarfi við Háskóla Íslands og Ferðafélag Íslands. Sérstakt undirfélag FÍ var þar í forgangi en það er Ferðafélag Barnanna. Um 150 manns mættu í gönguna og gengið var frá Grafarvogskirkju inn að botni vogsins. Helstu

vaðfuglategundir voru ný komnar til landsins eftir langt ferðalag. Ungir og aldnir fengu að munda fjarsjá og hlusta á fræðsluerindi um fuglafánu landsins í góðu vorveðri.

Í lok apríl fór fram Náttúruverndarþingið 2023 en það var haldið í Árnesi og að því stóðu ýmis náttúruverndarsamtök þ.á.m. HÍN sem voru með fulltrúa í skipulagsnefnd. Þema þingsins voru orkuskipti, náttúruvernd og loftslagsbreytingar. Þar var frábær dagskrá á viðburðinum og fræðsluganga undir leiðsögn Sigprúðar Jónsdóttur, Pálínu Axelsdóttur og Ragnheiðar Bjarkar Sigurðardóttur.

Í september var farið í haustlitaferð í fallegu haustveðri. Fyrst var litið á urriða á göngu þeirra upp Öxará, en svo var farið að Davíðsgjá að borða nesti við bláma gjárinnar og skoða fléttur. Síðan var Vellankatla skoðuð ásamt sýnum af ferskvatnsmarflónum sem lifa í vatnakerfi bergsins. Fræðsluganga um síðasta bónda Vatnskots, skógarganga um Veiðimannagötu í átt að Skógarkoti sem lauk í Hallshelli sem er 54 metra langur.

FRJÁLS FÉLAGASAMTÖK

Í verkefnum frjálsra félagasamtaka er af ýmsu að taka. Frjáls félagasamtök kjósa um aðila þegar ráðuneyti óskar þess. Hópurinn leitar eftir tilnefningum frá félögunum og kostning á sér stað. Hópurinn er einnig til reiðu þegar ráðuneytið þarf að koma upplýsingum áleiðis og/eða vill ræða breytingar á samstarfssamningi við félögin. Virkni félagsins í málum sem þessum er meðal þeirra atriða sem tekin eru til skoðunar við afgreiðslu styrkumsókna félagsins til stjórnarráðsins. Þetta fyrirkomulag er byggt á samstarfsyfirlýsingu ráðuneytisins og frjálsra félagasamtaka frá [18. maí 2001](#) í samræmi við ákvæði Árósasamningsins frá 1998. Samkvæmt þessu fyrirkomulagi boðar ráðherra til samráðsfundar, kallar eftir tilnefningum frá frjálsum félagasamtökum og veitir styrki til starfsemi þeirra.

Á árinu voru kosningar um aðila í tengiliðahóp náttúru- og umhverfisverndarsamtaka við umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytisins en HÍN studdi tilnefningu Guðmundar Harðar. HÍN tilnefndi svo Hlyn Bárðarson (Phd) ferskvatnslíffræðing hjá Hafrannsóknastofnun sem varamann hagsmunaaðila vegna laga um stjórn vatnamála. Í apríl tók HÍN þátt sem aðildarfélag Landverndar þátt í kosningu stjórnar.

Í ársbyrjun og fram í apríl 2023 sat formaður í fimm manna skipulagsnefnd Náttúruverndarþingsins 2023 þar sem dagkrá fyrir þingið var rædd og ákveðin á fundaröð

Af þeim fundum og málþingum tengdum náttúru og umhverfismálum er helst að nefna að HÍN sem aðili að Náttúruverndarsamtökum Íslands tók þátt í málþingi um hvalveiðar í Norræna húsinu. Þann 24 apríl sat formaður fund Guðlaugs Þórs Þórðarsonar, umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra um orkuskipti og vindorku við Nauthól, Reykjavík. Ásamt því að mæta á “Í upphafi skyldi endinn skoða” sem var málþing Fuglaverndar um vindmyllur og áhrif þeirra á fuglalíf.

Formaður HÍN skrifaði opið bréf “Kópavogsbær kippir stoðum undan Náttúrufræðistofu Kópavogs.” ásamt Tómasi Grétari Gunnarssyni, Kalina Kapralova og Eddu Elísabetu

Magnúsdóttur fyrir hönd HÍN, BIODICE, Líffræðifélags Íslands og Vistfræðifélags Íslands um þær breytingar sem Kópavogsbær gerði á Náttúrufræðistofu Kópavogs. Þar var rannsóknarstarf og metnaðarfullur fræðsluhluti safnsins sem fjallaði að mestu um náttúru Íslands lagður niður fyrir “pop up” sýningar.

Formaður HÍN skrifaði umsögn, “Umsögn um beiðni um að breyta friðlýsingu í Vatnsfirði” ásamt Gísla Má Gíslasyni og Sóley J. Einarsdóttur. Umsögnin var samantekt á sögu svæðisins, vernd þess og hvers vegna verndargildi þess er svo mikið ásamt því að benda á það að ef friðlýsingu sé breytt þá rýrir þar verndargildi þessa óbyggða víðernis. Ásamt því að lista helstu áhrif á vatnabúskap og lífríki svæðisins.

Í maí 2023 aðstoðaði formaður HÍN írski kvikmyndagerðamenn vegna framleiðslu og kennsluefni fyrir börn. Þar voru þeir að kvikmynda ferðalag margæsarinnar frá Írlandi og nálægum eyjum til Íslands og yfir Grænlandsjökul og alla leið til Kanada.

HÍN veitti verðlaun fyrir frábæran árangur á BS prófi í náttúru- og auðlindafræðum við Landbúnaðarháskóla Íslands.

Árni Einarsson forstöðumaður Náttúruvannsóknastöðvarinnar við Mývatn (RAMÝ) kom með þá frábæru hugmynd að koma bókinni “Náttúra Mývatns” á rafrænt form en bókin kom út á aldarafmæli HÍN. Þessi hugmynd var samþykkt og bókin kom út á rafrænu formi á árinu og er aðgengileg hér: <https://baekur.is/bok/1146664a-7c67-4160-9b46-4a6578ebad24> .

Auk þess var nýverið auglýst eftir tilnefningu fulltrúa frjálsra félagasamtaka í nefnd sem velur handhafa Kuðungsins, en það eru verðlaun til fyrirtækja sem þykja hafa staðið sig vel í umhverfismálum.

HEIMSMARKMIÐ SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

Forsætisráðherra kynnti stöðu Íslands gagnvart heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun. Skýrslan (Voluntary National Review, VNR) þar sem gert er grein fyrir aðgerðum stjórnvalda í þágu markmiðanna og stöðu innleiðingar þeirra hér á landi var birt á vef heimsmarkmiðanna í júlí 2023. Félag Sameinuðu þjóðanna á Íslandi fer með verkefnastjórn sem felst í því að skapa samráðsvettvang frjálsra félagasamtaka (og hagaðila) sem tengjast heimsmarkmiðunum á mismunandi hátt. Fulltrúar félagasamtakanna vinna með verkefnastjórn að sameiginlegu mati á stöðu og innleiðingu markmiðanna. HÍN tekur þátt í starfi vinnuhópa fyrir heimsmarkmið 4, 13, 14, og 15 á vegum verkefnastjórnar en þau fjalla um Menntun fyrir alla, aðgerðir í loftslagsmálum, líf á landi og líf í vatni. Sölvi Rúnar formaður var fulltrúi HÍN í þessum vinnuhópum. Fjallað er um heimsmarkmiðin hér <https://www.heimsmarkmidin.is/>.

Formaður Flóruvina á árinu var Gróa Valgerður Ingimundardóttir en að auki sátu í nefndinni Hörður Kristinsson í heiðurssæti, Pawel Wasowicz, Björn Hjaltason og Guðrún Óskarsdóttir. Okkar kæri Hörður Kristinsson, stofnandi Flóruvina, féll frá þann 22. júní á árinu. Hörður var mikill hugsjónamaður og grasafræðingur af lífi og sál. Við þökkum Herði fyrir alveg hreint ótrúlegt ævistarf sem við munum búa að um ókomna tíð. Minningargrein Flóruvina um Hörð má finna hér: <https://hin.is/um-floruvini/hordur-kristinsson-1937-2023/>

Facebook hópur Flóruvina hélt áfram að vaxa á árinu telur nú 4039 meðlimi. Fylgjendum Facebook síðu Flóruvina fjölgaði einnig lítillega og eru nú 578 talsins. Undirsíðu Flóruvina á heimasíðu félagsins (hin.is) var viðhaldið en þar eiga Flóruvinir fréttir og fróðleiksmola sem má skoða sérstaklega með að velja fréttaflokkinn „Flóruvinir“.

Á árinu bar dag hinna villtu blóma upp þann 18. júní, en svo vildi til að það var einnig alþjóðlegur dagur sjálfbærrar matargerðarlistar. Af því tilefni tóku Norræna húsið, Grasagarður Reykjavíkur, NordGen, Ágengar plöntur í Reykjavíkurborg, Náttúrminjasafn Íslands, Sónó matseljur, Slow Food Reykjavík og Flóruvinir höndum saman og héldu viðburð undir heitinu "Matseðill náttúrunnar". Boðið var upp á gönguferð og plöntusmakk við Norræna húsið áður en haldið var í gróðurhús Norræna hússins þar sem þátttakendur fengu að smakka á gómsætum réttum úr villtum plöntum.

Gróa Valgerður Ingimundardóttir tók stafrænt þátt í ársfundi hinna norrænu grasafræðifélaga sem var haldinn í Danmörku þetta árið. Um haustið sagði hún sig frá formannsstarfi Flóruvina og þakkar nefndin henni innilega fyrir hennar góðu og drífandi vinnu og ánægjulegt samstarf.

SAMSTARF VIÐ NÁTTÚRUMINJASAFNIÐ

Samstarf HÍN og Náttúruminjasafns Íslands hefur helst snúist um sameiginlega útgáfu á Náttúrufræðingnum. Útgáfa Náttúrufræðingsins hefur verið kostuð til helminga af félaginu og safninu, samkvæmt samningi sem undirritaður var árið 2014.

Margét Rósa Jochumsdóttir hefur verið ritstjóri náttúrufræðingsins frá upphafi árs 2022 og sinnt starfinu af mikilli elju. Hún er jafnframt starfsmaður NMSÍ og sinnir fleiri verkefnum þar. Samstarf og samskipti við NMSÍ og Margréti hafa verið mjög góð á árinu og er auður í því fyrir félagið að geta leitað til jafn sterks samstarfsfélaga og Náttúruminjasafnsins.

Stjórn þykir þó mikilvægt að áréttu að Náttúrufræðingurinn sé Tímarit Hins íslenska náttúrufræðifélags. Útgáfan hefur verið í samstarfi við ýmsa aðila í gegnum tíðina og stjórnarmenn finna til ábyrgðar í því máli, sem kjörnir fulltrúar félagsins.

MÁLEFNI NÁTTÚRUMINJASAFNSINS

LOKAORÐ

Þetta starfsár einkenndist af mörgum nýjum andlitum þar með talið formanns. Margar áskoranir lágu fyrir og það sást snemma að það þyrfi að taka til í fjármálum félagsins. Bæði voru gjöld að hækka og rekstrarstyrkur ekki gefinn. Helsta og merkasta verkefni félagsins er útgáfa Náttúrufræðingsins. Í útgáfunni er vandað og vel unnið efni um náttúru Íslands á íslensku og það allt unnið í sjálfböðastarfi að frátöldum ritstjóra. Á síðasta ári náðist sá merki áfangi að koma birtingu þessa frábæra rits á rafrænt form. Þá er blaðið aðgengilegt öllum sem vilja þangað sækja þekkingu og geta nýtt það á öllum skólastigum. Þetta opnar aðgengi allra að tímaritinu ásamt því að vera orðinn hluti að samfélagslegri þjónustu almennings. Þetta styrkir félagið og sýnir að óhagnaðardröfin sjálfböðaliðasamtök í þágu náttúru, náttúruverndar og þekkingaraukningu almennings geta haft mikil áhrif á allt samfélagið. Samstarf HÍN við NMSÍ er mikilvægur liður í því að halda tímaritinu faglegu og að dreifing þess nái til flestra. Það er sömuleiðis gott fyrir NMSÍ að fá stuðning frá félaginu enda er saga þess samofin alveg frá stofnun hennar. Erlendis hafa félög fengið opinbera styrki fyrir að hafa óheftan aðgang að tímaritum þeirra og sömuleiðis er rík áhersla frá yfirvöldum að birta texta á íslensku í stað þess að velja ensku og ná þá til stærri hluta vísindasamfélagsins og þar af leiðandi getað aukið sölu. Því hefur stjórnin rætt hvort að aðkoma hins opinbera ætti að vera meiri í útgáfu Náttúrufræðingsins svo félagið gæti sett meira þúður í aðra þætti félagsins. Stór hluti starfsins er að sækja þekkingu í félagsmenn og skrifa umsagnir eða taka upp hanskann fyrir náttúrunni sem á ekki alltaf sterka rödd og vera í samtali og samstarfi með öðrum félagasamtökum um hin og þessi mál tendum umhverfinu. Eitt helsta markmið félagsins er að auka þekkingu og áhuga fólks á öllu sem viðkemur íslenskri náttúru. Við í stjórn félagsins höfum komið fram með hugmyndir um hvernig við getum aukið þann þátt. Útgáfa Náttúrufræðingsins, fræðsluferðir og erindi, hlaðvarp og þeir mörgu þættir sem þegar eru aðgengilegir á vef HÍN eru vissulega verðug verkefni en við höfum áhuga á að tengja útgáfuna við skólanna. Til dæmis mættu greinar Náttúrufræðingsins rata inn í námsverkefni tengdum skólum á framhaldsstigi og jafnvel finna leiðir til að tengja náttúruna og vísindin enn yngra fólki.

HÍN lengi lifi!

f.h. stjórnar

Sölvi Rúnar Vignisson, formaður